

Nú má byggjast upp

- Tjóðskaparkenslan eigur ekki at verða nýtt til øsing. Í tjóðskaparkensluni liggja veldugar kreftir goymdar, sum væl kunnu nýtast til uppbyggjandi virksemi og skapa samanhold og framgongd, segði Hans David Matras

Gott fundarfólk!
Kvinnur og menn!

Tað er neyvnan nakar okkara sum ivast í, at vit føroyingar eru ein serstøk tjóð, og at vit eiga okkara egnu tjóðskap við teimum eyðkennum sum mynda eina tjóð.

Ætlan mín var at siga nøkur orð um tjóðskap sum heild og ta støðu nógvrar menn í dag hava til tjóðskaparkenslu og tjóðskap.

Sagt verður, at tjóðskapur fer ikki at gera um seg og vakna fyrr enn aftan á fronsku kollveltingina, ella aftan á at Napoleon Bonaparte hevði kúgað nógvar tjóðir í Europa. Hetta er ikki rættiliga rætt, tí tað er nógv fyrr í søguni at vit mæta tjóðskaparkenslu. Hugsu bara um tað, sum tú hevur lisið í Gamla Testamenti um Israel og tess stríð við nógvar aðrar tjóðir fyrri at

fáa loyvi at hava sín egnu tjóðskap í friði.

Eisini her í Norðurland-um er tað tíðliga í tíðini, at teir ymsu fólkabólkar fáa kenslu av, at teir eru ein tjóð og sum sovordin eru nærri knýtt hvørt at øðrum enn aðrir bólkar, sum ikki longur tala sama mál ella hava somu sagnir og søgur sum tey.

Hugsi serliga um teir stóru søguskrivarnar, Saxo Grammaticus og Snorra Sturlason. Tað er greitt, at hvørin teirra hevur kent seg sum svia ella norðmann, uttan sum dana og islending. Tað sæst á øllum tí, teir skriva søgu út um Danmark og Íslands mark. Eisini føroyingar hava fílt seg sum tjóð við egnum landi, søgu og máli rættiliga tíðliga í tíðini, sjálvt um 1888 ofta verður sett sum mark fyrri, at tjóðskaparkenslan vaknar í Føroyum. Tjóðskapurin hevði verið har áðrenn 1888, tað er greitt, tá vit lesa tað, føroyingar hava skriva í 17- og 18-hundraðalimum, tí tú sært teir ikki nevna seg annað enn føroyingar og Føroyar er teirra føðiland. Fyri teimum er tað so natúrligt við tjóðskapinum at teimum nýtist ikki at brúka tey nógvu og háfloygdu orðini um tað.

Tað er ikki fyrr enn trýstið á okkara tjóðskap uttaneftir verður so stórt, at menn eru bangnir fyrri at missa hann, at neyðugt verður at tala meira háfloygt til at fáa fólk at skilja tað og at taka seg saman til at verja tjóðskapin. Hetta hendir við jólafundinum 1888, og tað er greitt av tí sum tá og mánað seinni verður framfært, at hetta ikki er nakað álöp á nakran, men bert ein roynd til at fjálga um og verja okkara tjóðskap. Men hetta verður av dønum uppfatað sum eitt álöp á teirra støðu í Føroyum og tað elvir til mótsæðu móti nýggja Føringafelagnum frá donskum embætismonnum, og henda mótsæða elvir til móttálp, og so hava vit stríðið um tjóðskapin seinast í farnu öld.

Úti á Veggnum, har fólk plaga at hittast til dagligt, høvdu tey yvirlokað økið við presendingum, og littar ljóspætur vórðu hongdar upp.
Blíðskapurin var ófóru allastaðni, og haraftur bar til at keypa sær ein drekkamunn

Mndir: Poul Sørensen og Ólavur Sjørðarberg

Louisi, tí »at byggja á og at byggja upp.« er óloysandi samanbundin. At byggja, uttan at geva gætur hvat tú byggir á, er sum urtin uttan rót, hon kann ana eina tíð, tá tú gevur henni vatn, men veruligt liv er henni ikki lagað.

Takk fyrri!

verri ofta verið gjørt, og tað er ikki so lítið av blóði runnið í londunum í Europa av hesum orsökum. Tað er bert spell at tjóðskapur skal vera misnýttur soleiðis, tí hann er ein sunn og natúrlig kensla, sum hevur sín uppruna úr heimstaðnum.

Sum ungur var eg á donskum háskúla, og har á skúlan kom hvønn vetur ein norskur rithøvundur til at halda fyrilestrar. Hann var góður fyrilestrahaldari og savnaði nógv fólk. Eitt av evnunum, han talaði um, var tjóðskapur. Har hevði hann eitt slagorð, kann ein siga, til stutt at lýsa evnið, tað var: »Fra det lokale over det nationale til det universale.« Hetta lýsti hann soleiðis, at »det lokale« var ikki bert eitt, men fleiri stig, har grundstigið var heimíð, sum øll hava tætt tilknýti til; so var tað bygdin ella býurin, so kanska landspartur ella oygg, fyrri so at enda í »det nationale«, tí tjóðskaparlíga - sum var landið og fólkíð.

Øll á sama báti

Eisini fyrri »det nationale« vóru fleiri stig til »det universale«, tí sum land eru vit nærri knýtt at grannalöndum og nær skyldum fólkum, síðani er tað heimsparturin, fyrri so at enda í »det universale«, sum er allur heimurin, sum eisini kemur okkum øllum við, tí til tjúgund og síðst, so eru vit øll heimins menniskju í einum og sama báti. - Tað, sum hann legði dent á, var, at fyrri at skapa heilskað menniskju, so máttu øll liðini, líka frá tí lokala til tað universala, vera sterk, so tey høvdu sterkar kenslur fyrri hvørjum einstøkum av hesum stigum.

Hetta, haldi eg, er galdandi enn tann dag í dag, næstan hálvtundað ár aftan á, at hesin norski rithøvundurin er farin undir grónu torvu, tí tilknýti til heim og land og góðskan til tey, er og má vera sterk hjá flestu menniskjum, men tað er ikki einstýðandi við, at tey ikki skulu føla fløva fyrri øðrum, heldur skuldi tað elvt okkum til at hava virðing fyrri tjóðareyðkennum hjá øðrum fólkum, so øll heimsins fólk kunnu lata aðrar tjóðir hava teirra tjóðskap í friði. - Hetta vita vit er langt frá at vera veruleiki nógva staðni í heiminum tann dag í dag.

Tíbetur, vil eg siga, stendur betur til um okkara leiðir, enn nógva aðra staðir, og vit føroyingar eru við sterkum bondum knýttir til grannar okkara, men vit hava eisini mangan víst, at tá ið á stendur á fjarum, okkum ókendum leiðum, so eru vit eisini fús til at hjálpa og sýna okkara samkenslu.

Við tí avbera góða ferða-

sambandi, sum er bæði innanlendis og uttanlendis, er umheimurin komin okkum nærri og er vorðin okkum meira viðkomandi, og hesum mugu vit læra okum at liva við og at gerast ein partur av hesum alheimi, samstundis sum vit varðveita okkara eyðkenni sum tjóð. Tað er umráðandi, tí tjóðskapurin skapar samanhold innanlendis, og hann eigur eisini at skapa töllyndi út- eftir.

Ikki eitt fólk av einstaklingum

Tað ræður um at vit ikki gerast eitt fólk av einstaklingum, har hvør hevur nóg mikið í sær sjálvum og sum frægast roynir at sæta sær sjálvum. Besti vegin til at sleppa undan, at slíkt hendir, er tjóðskaparkenslan fórd út í æsir, so sum áður nevndu norska skaldið myndar hana.

Tá øll liðini í hansara avmyndan vera sterk frá heimi til alheimin, tá eiga vit eina sunna tjóðskaparkenslu, sum vónandi ongantíð aftur verður nýtt til øsing av politiskum slag og enn minni til øsing til krigg millum tjóðir, sum vit hava so nógv dømi um líka up til dagin í dag. Tí í tjóðskaparkensluni liggja veldugar kreftir goymdar, sum misnýttar kunnu, og tíverri eisini hava vilt stórar varluku fyrri heimsins lond.

Men hesar somu kreftir - tjóðskaparkenslurnar - kunnu eins væl, við einum sunnum tjóðskapi, nýtast til uppbyggjandi virksemi og skapa samanhold og framgongd í londum, sum eisini dømi eru um.

Nú vit eru so illa fyrri, bæði figgarliga og politiskt, skal tað vera mitt ynski og mín bøn til Guds, at vit aftur finna steyðið og standa saman, sum tað semir seg einari sunnari tjóð.

Gud verji og varðveiti okkara føðiland - Føroyar.

FØROYSKT GRÓT

GRAVSTEINAR

Opið: Mánd.-fríg.

kl. 8.00-16.30

Leygardag

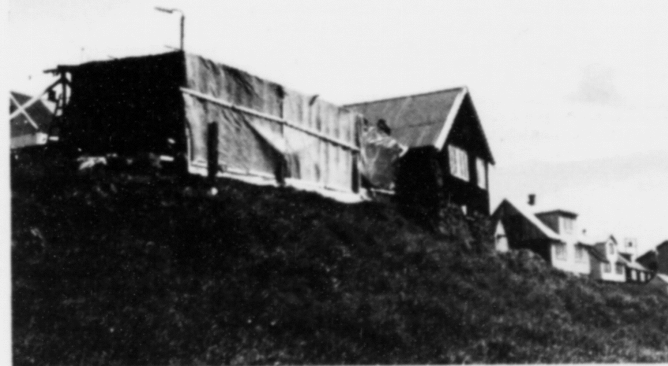
kl. 11.00-15.00

GRÓTVIRKIÐ Á HJALLA

Tlf.: 11077



Hans David Matras býr á Kirkju



skapa framtíðarvænir, eigur útoyggjafólkíð sjálvt at leggja og teimum eigur at verða givin tann figgarliga undirtøkan, sum er neyðug.

Skúlin

Tó, hetta er eftir mínum tykki ikki bert spurningur um pengar, men um vilja og hug til at liva sít liv og virka á útoyggi, og her tykir mær skúlin at spæla týðandi leiklut. Skúlabarnið er tað frækornið, sum framtíðin hjá smábýgdasamfelagnum skal spretta og vaksa úr, og tí er tað umráðandi, at smábýgdaskúlinum verða givin góð kor, so at børn og ung á smábýgd ikki skulu kenna seg við skerðan lut. Tó tað, sum skúlin leggur í barnini, hevur eins stóran lut og teir figgarligu karmarnir. Skúlin skal læra barnini um samfelagið, tey liva í, um fortíð og ikki minst framtíð tess. Her kann skoytast uppi, at dygdargott og haldgott er et venja seg við at hugsa um skúlan í víðari merking, soleiðis skilt, at foreldrin eisini eru partur av honum, tí tær virðisrættar og tær hugsanir um ævið, sum skúlin og foreldrin geva

børnunum, skulu jú standa sína roynd ímóti tí øgiliga trýsti, sum nútíðin, við síni amerikonsku fjølmiðlaflóðaldu leggur á børn okkara. Var okkurt betri fyrri, har hendan aldan rakti, stóðu vit kanska heilari eftir, tá hon dróg útáftur.

Góði fugloyarsonurin, Símun Michael Zachariasen, tóktist til fulnar at skilja, at tá ið grundin var føroysk og samleikin tryggur, tá bar tað til at hava stórar dreymar.

Tað, sum hann gjørdi, var jú tað, sum er rætt at gera og sum er fyrirteytin fyrri, at útoyggin kann gerast livandi og virkin partur av nútíðarsamfelagnum. Han fór burtur, soleiðis sum tað eisini er neyðugt, men tað, sum var honum í holdi borið sum útoyggjamaður og tað, sum uppalgingin har hevði givið honum í beinið, var sterkt og gott og dróg hann heim aftur, har hann varð livandi og luttakandi partur í teimum rákum og byltinum, sum jarlögðu trælalyndi føroyinga og fingur teir at horva móti framtíðini við nýggjum hugsjónum.

Vit verða at taka undir við